

I

1982-1985

I

Om en familiemiddag, svære
skudsår, et eminent bankrøveri og
konsekvensen af en socialistisk præsident i Frankrig

HENDES FAR VAR en døgenigt. Charmerende og gammeldags velklædt, jovist, men ikke desto mindre en døgenigt. Hans samlede livsindkomst, her hvor han skulle fejre sin tresårsdag, beløb sig vel til knap 500.000, altså en halv million, for hans virke som “skilærer” i Kitzbühel og Sälen. Forretningsideen gik ud på at stå gratis på ski om vinteren og sejle om sommeren. For selvom sejladsen ikke kastede noget af sig, var den selvfølgelig gratis, i det mindste i hans yngre dage, hvor farfar Oscar stod for omkostningerne. Siden blev det dyrere, end hendes kære far gjorde sig klart, fordi sejleriet skulle finansieres med en stillestående arv, som blev mindre år for år. Og eftersom han, ligesom praktisk talt alle i familien, brystede sig af at være økonomisk idiot, eller i visse tilfælde endnu værre, på én gang 1968-radikal og økonomisk idiot, havde det aldrig så meget som strejft ham at investere sin kapital, så han både kunne sejle og forsørge en familie.

Hans livsstil havde unægtelig medført betydelige alternativomkostninger. Iværksætter som sin far var det sidste, han var.

Men intet af det var af afgørende betydning mere. Som konjunkturerne og verdensøkonomien så ud lige nu, halvvejs inde i Ronald Reagans første præsidentperiode – al logik tilsagde, at der måtte komme en mere – snurrede alle hjul på livet løs. *Reaganomics* havde taget over, USA var blevet motoren, som drev hele

verdensøkonomien frem mod bedre tider. Langt ude i periferien af systemet ville også slægten Lauritzen blive økonomisk uafhængig igen. Det var ikke bare noget, der lå i kortene. Det gav sig selv, hun læste det lige så tydeligt som en regnskabsbalance.

Ejendomme var den ene oplagte vej. Familiens halvslumrende ejendomsportefølje, de små bedrøvelige rester af det, der engang havde været en industrikoncern, var helt gældfri. Ikke et eneste lån!

En del gamle stødere i familien – præcis hvem vidste hun ikke, selvom hun med god grund mistænkte sin far for at være en af dem – havde en tåbelig forestilling om, at “lånte penge” var noget skamfuldt, noget man var for fin til at besmudse sig med, “gældsats mand er ufri”, *that sort of thing*. Under de herskende konjunkturer var ejendomsselskabet altså et enormt skjult aktiv, en glemt og sovende guldgrube. Det var den ene vej.

Aktiemarkedet var selvsagt den anden. For to år siden steg aktieindekset med 57 procent, sidste år med 65 procent, og prognosen for indeværende år lød på mellem 82 og 85 procent. Ikke engang en bavian kunne fejle, hvis den brugte aktielisten som dartskive. Eller måske var det en chimpanse. Nogle studerende på Harvard Business havde foretaget chimpanseeksperimentet og scoret en solid gevinst, klart over indekset. Nogle af dem måtte endda se sig selv slået af chimpansen. Det var unægtelig lyse tider for hele det frie markedes verden, når selv en bavian, eller en chimpanse for den sags skyld, kunne skabe sig en formue på aktiehandel.

De fleste af studiekammeraterne på Handelshøjskolen havde vist mest betragtet det hele som en leg eller en sportsgren, der gik ud på at fordoble det studielån, som den socialdemokratiske stat havde været så venlig at forsyne alle landets studerende med, også dem der ikke havde spor brug for det. Så snart man fik sin eksamen, kunne man betale hele studielånet tilbage og samtidig indkassere en mindst dobbelt så stor fortjeneste på den startkapital, staten havde stillet til rådighed.

Men det havde bare været som et hvilket som helst gruppearbejde af de mange på HH. Eller som at spille det socialdemokratiske Bidragssverige et spøgefuldt puds.

Sådan var det i det mindste, da hun gik der. Med den nuværende udvikling i aktiekurserne og prognoserne for fremtiden kunne man vel frygte, at stadig flere HH'ere ville kaste sig ud i aktiespillet for alvor. Til forskel fra alle andre afhængighedsskabende spil var risikoen til at overskue, så længe man ikke gav sig til at belåne aktierne for at købe nye og belåne videre i for mange led. Ellers kunne ingen komme galt af sted ved at bruge dagene og i værste fald nætterne på korte aktiehandler. Ikke som tiderne var.

Men det var fantasiløst, åndsfortærende og lidet iværksætteragtigt, en form for intellektuel dværgvækst. Med et minimum af selvspekt burde man have større ambitioner end som så.

Slægten Lauritzen var desværre et skoleeksempel på den anden side af problemet. For det, som en nødtørftigt dresseret abe kunne finde ud af, lå ikke desto mindre uden for hendes kære fars horisont. Og det gjaldt i lige så høj grad hans bror, onkel Hans Olaf, og fastrene i den anden gren af slægten og hendes fætre og kusiner, i særdeleshed "terroradvokat" Eric. Ja, han var vel den værste; han blærede sig ligefrem af, at han ingen aktier havde, og var aktivt uinteressert.

Deres holdning var ubegribelig. Eller man skulle måske snarere se den som ekstremt gammeldags.

De havde alle sammen arvet penge efter den tidligere generation, grandonklerne og deres koner. Gratis startkapital med andre ord, manna fra himlen. Hvorefter de alle sammen spærrede denne kapital inde på en bankkonto til 4-5 procent i rente. Mens inflationen lå på omkring 10.

Det var ikke dumhed i almindelig forstand, snarere en form for konservativt snobberi. Arvede penge var fint. Penge tjent ved eget arbejde var mindre fint, men dog okay. Men penge, som man tjente på "spekulation" – altså almindelig sund og fornuftig forvaltning – det var rent ud sagt vederstyggeligt.

At fætter terroradvokat var særligt hårdt ramt af netop den slags tvangsforestillinger, gav i det mindste en vis mening. Han var et levn fra 1968, formodentlig socialdemokrat og sikkert tilhænger af regeringens ideer om "lønmodtagerfonde", altså konfiskation af alle det frie markeds industrielle aktiver. At sådan en person satte sin opsparing ind på bankbogen, stemte vel meget godt overens med en form for pervers overbevisning.

Men hendes far, for eksempel? Han havde stemt konservativt hele sit liv, og ikke kun fordi han gik ind for lavere arveafgift og selskabsskat. Hvad fik ham til at øde sin kapital bort på en bankkonto? Han burde da kunne se faren for, at pengene slap op inden hans død. Og hvad ville han så sige? "Ups, nu er kassen tom, så må vi gå fra hus og hjem." Eller hvad?

Det var ikke nemt at forstå, hvor han havde sit naive syn på penge fra, men vel mest nærliggende at tænke i etnografiske forklaringer.

Farfar Oscar havde været en ægte iværksætter og systematisk opbygget sin formue fra ungdommens elefantjagt og handel med mahogni i Afrika til innovative tiltag inden for både teknik og byggeri. Han var tilsyneladende vandret støt og sikkert den lige vej frem gennem livet uden nogensinde at spekulere på, hvordan man skulle håndtere pengesager.

Farmor Christa var det mere speget med. På den ene side var hun en form for socialisttosse eller urtidskommunist fra den russiske revolution. På den anden side var hun aristokrat, friherreinde von Moltke, formuende fra vugge til grav uden nogensinde at behøve at skænke denne selvfølge en tanke. Hun kunne derfor tillade sig den luksus at foragte alt, hvad der hed penge, ud fra to helt forskellige positioner: både som socialisttosse og som urtidskonservativ aristokrat.

Og under hendes moderlige vingers beskyttelse var far altså vokset op, og det samme var onkel Hans Olaf og faster Hélène. Det måtte have sat sig sine spor. De arvede deres mors foragt for penge, men ikke deres fars iværksættertalent.

Eller faster H el ene var m aske undtagelsen? Hun havde i det mindste evnet at udvise lidt initiativ. S a s are hun fik sin arv fra grandonkel Sverre, emigrerede hun til Caribien og investerede pengene i et lystfisker anl eg for amerikanske million ere. Hun tog f etter Axel med sig, men efterlod klogt nok storebror Eric, sossesnobbens, i Sverige. Hvorefter hun br od forbindelsen med familien.

Jo, hun virkede ved n ermere eftertanke som det eneste fornuftige menneske i hele for eldregenerationen. Ikke noget med bankb oger d er, nej. Det var faktisk beundringsv erdigt. Og typisk, at hun netop som kvinde gjorde noget, som sl egtens m end aldrig havde form at.

 ergerligt, at hun ikke kom til tres arsfesten. Hende havde det nok v eret let at snakke med, og sikkert ret sk egt. Eller "konversere", som man sagde i familien. Nu ville det blive den s edvanlige d odssyge forestilling, det s edvanlige krav om ikke at sige noget alt for ligeud, ikke noget der kunne s are terroradvokaten, ikke stikke til bror Ola, fordi han indtil videre viste alle tegn p a absolut *ikke* at g a i sin fars fodspor, ikke drille kusine Ariadne, fordi hun havde droppet HH for i stedet at l ese jura og tilmed tage til takke med en lavtl nnet stilling i f etter Erics advokatfirma, hvorved hun formentlig havde k ort sin fremtid i s enk. Ikke sige dit og ikke sige dat. Kort sagt opf ore sig nobelt og stift som et v esen fra fortiden.

Det var en varm, vindstille solnedgang, som fik efter arsl ovent til at gl ode over hele det h jdedrag, huset engang havde ligget p a. Nu l a der en snes mindre villaer; egetr erne og  edelgranlunden var v ek, men det gule legehus stod af uudgrundelige  rsager tilbage. Ariadne kunne ikke lade v ere med at sp erge sig selv, hvem af alle disse nyindflyttede villaejere fra den h jere middelklasse, der havde f aet et legehus fra  rhundredskiftet p a netop sin grund, og hvorfor. Men det kunne selvfølgelig bruges som g estehus.

Som udflugtsmål betragtet var det her i den sentimentale afdeling eller rent ud sagt patetisk. Det var selvfølgelig onkel Carl Lauritz, der havde fået ideen over drinksene, da solen begyndte at sænke sig og rødme. Og han var jo festens midtpunkt, det var hans tresårsdag, man fejrede. Ganske vist et løjerligt arrangement, eftersom hans tvillingebror selvfølgelig også fyldte rundt. Men hjemme hos far Hans Olaf og mor Alice fejrede man fødselsdag på en helt anden måde, nærmest slet ikke, og det vidste alle jo.

Ergo var det onkel Carl Lauritz' fest, og hvem kunne så indvende noget, da han foreslog at spadsere en lille tur over og kikke på "vores grund"? Der var kun et par hundrede meter fra Grand Hôtel, vejen var desuden nyasfalteret og tør; man kunne ikke engang sno sig udenom ved at henvise til sarte højhælede sko, som var beregnet til fest, ikke til udendørsaktiviteter.

Så nu stod hele flokken der på hjørnet mellem Strandpromenaden og Källvägen og gloede dumt på det gamle legehus og prøvede at tælle, hvor mange nye villaer der var skudt op på "vores grund".

Onkel Carl Lauritz pegede, rørt til tårer, på en smuldrende betonbådebro hundrede meter henne ad stranden og fortalte endnu en gang, at det var her, Beduin, 12-meteren som havde vundet Gotland Rundt i grandonkel Lauritz' tid, havde ligget fortøjet.

Det var så pinligt, at det gjorde ondt. Onkel Carl Lauritz klædte sig selv af i sin rørstrømske længsel tilbage til en tid, som der kun var enkelte spor af nu, et gult legehus, en forvitret betonbådebro.

Men alle holdt naturligvis masken. Hvis der var ét af alle disse påståede slægtstræk, der stadig var i behold, så var det vel netop det, den grundigt indøvede evne til altid at kunne holde masken.

På den korte gåtur tilbage til hotellet tyede hun til sin chef, fætter Eric, der var midt i en ivrig samtale på tysk med sin lille søn om noget, der hed Pershing, åbenbart raketter eller mere præcist mellemdistancemissiler.

Hun gik næsten brutalt direkte til sagen og spurgte, hvordan

han havde det med at besigtige “vores grund”. Han trak bare på skuldrene og kom med et vagt svar om, at alle vel havde ret til at have deres barndoms minder, og at han selv var kommet til at tænke på, hvordan han havde leget cowboyer og indianere i den ædelgranlund, som ikke længere var der. Et høfligt, neutralt Lauritzensvar.

Så fortrød han, trak hende kærligt ind til sig og hviskede spøgefuldt, at jo, vist burde man da lægge barndommen bag sig i tide, og at hun og han som jurister havde nok at se til med nuet, fordi de ville gøre verden bedre. I det mindste *lidt* bedre.

Fødselsdagsmiddagen bød naturligvis ikke på en eneste kulinarisk overraskelse. Det kunne lige så godt have været i 1940'erne. Samme gamle champagne som velkomstdrink. Skildpaddesuppe med sherry. Søtunge Walewska med en elendig tysk vin. Chateaubriand med rød bourgogne, samme mærke som altid, multebærparfait med Eiswein, hele det sædvanlige udtræk. Grand Hôtel Saltsjöbaden var nok ikke, hvad det havde været. De slap ganske vist for at sidde inde i den dødryste “franske spisestue”, men også herude på verandaen var der en aura af længsel efter det forgangne, med afskallende maling i vinduesnicherne og en mørnet stol, der brasede sammen, skammelig nok under far Hans Olaf, som ganske vist klavnede sig ud af situationen på ren rutine.

Overraskelsen kom med onkel Carl Lauritz' tydeligvis minutiøst forberedte tale med nedskrevne stikord, en slags politisk programtale, skulle det vise sig.

Efter det om, hvor hurtigt tiden gik, og hvor meget det glædede ham at se familien samlet (en grov overdrivelse, eftersom halvdel af den befandt sig i Skotland, USA, Bahamas, Skåne og værst af alt Libanon), var det ham jo også en særlig glæde at kunne fejre sin datter Solveigs eksamen og formelt afsluttede studier.

Han begav sig derefter ud ad et noget kringlet sidespor, som gik ud på at legitimere den simple kendsgerning, at Solveig havde været syv år om at blive færdig som civiløkonom. Hun havde jo

arbejdet et år i Deutsche Bank i Frankfurt, et privilegium der blev yderst få europæiske studerende til del. Og hun havde arbejdet et år mere i et berygtet konsulentfirma i London, for en lige så berygtet fondsmægler i Stockholm og det ene med det andet. Kort sagt, Solveig var enestående (som om de ikke alle sammen vidste det i forvejen). Som jurist måtte man allerede så langt henne i talen spørge sig selv *cui bono?* Til gavn for hvem?

Dem alle, skulle det snart vise sig.

For når man fylder tres og så at sige går ind til anden halvleg, fortsatte onkel Carl Lauritz, vel optimistisk måske, begynder man også at tænke på at bringe orden i sit hus. Og apropos huse havde slægten engang ejet mange huse, hele den gamle bykerne i Dresden og en stor del af Berlins centrum. Men krigens stormvej og kommunismens magtovertagelse havde fejret det hele bort.

Onkel Carl Lauritz sænkede blikket og dvælede et øjeblik ved tanken om, hvordan Anden Verdenskrig og kommunismen åbenbart havde været særlig hård ved familien Lauritzen.

Som jurist morede hun sig altid over søgte bortforklaringer, og nu måtte hun anstrenge sig for at overholde den lauritzenske disciplin og lade være med at trække på smilebåndet. En mere nærliggende forklaring på familiens skrantende økonomi end Anden Verdenskrig og kommunismen var ellers, at ejendommen i Saltsjöbaden blev solgt til langt under prisen, og ingeniørfirmaet Lauritzen & Co kollapsede på grund af den ti år lange arvetvist mellem tre livsarvinger, hvoraf onkel Carl Lauritz havde været den om muligt mest rethaveriske. Fætter Eric kunne fortælle afsindigt morsomme historier om, hvordan det gik til, ekstra morsomme for en jurist.

Som familiens overhoved, fortsatte onkel Carl Lauritz, havde han fundet anledning til at fundere længe over alles fremtid.

Derefter holdt han en noget mislykket kunstpause, som om hele middagsselskabet, ti personer inklusive den tolvårige Erkki, nu skulle snappe efter vejret i uudholdelig spænding efter at høre, hvad familieoverhovedet var kommet frem til.

Jo, at tiden var inde til at omdanne familiens ejendomsportefølje i Stockholms indre by til et ejendomsselskab. Og at Solveig, hvis altså alle var indforstået med det, skulle stå for driften af det nye selskab. Hvis alle kunne være enige om det, ville det være den bedste af alle tresårgaver.

Champagnen i glassene havde nået at blive varm. Ingen klappede af onkel Carl Lauritz' besynderlige fødselsdagstale. Men der var heller ikke nogen, der kunne protestere, for hvem ville lige nu berøve fødselaren hans bedste gave?

Far Hans Olaf samlede sig som den første, hævede glasset og udbragte en skål for fødselsdagsbørnene. Han fyldte jo også selv år.

Og så var det ellers bare at gå i krig med det langtrukne måltid, der skulle være nøjagtig som i gamle dage.

Og nu havde hun så Ola til bordherre, i overensstemmelse med ældre tiders bordplansregler, som han muligvis kendte, men hun ikke. Han var reserveofficer i flåden, og der gik man sikkert stadig op i den slags. Og han var sikkert lige så træt af hende som hun af ham.

Han *konverserede* hende om den tiltagende kriminalitet, frem for alt den bølge af incest, der tilsyneladende skyllede ind over landet. Han havde læst i avisen (det vil sige Svenska Dagbladet), at hvert fjerde barn i Sverige havde været udsat for seksuelle overgreb fra en nærtstående. Han havde svært ved at kapere, at den slags særligt modbydelige forbrydere skulle have ret til en advokat, når de blev pågrebet.

Hun forsøgte at *konversere* tilbage om de faldende bevillinger til flåden, som hun også havde læst om i avisen (i dette tilfælde den samme avis), og hvorvidt det var et strategisk eller mere kortsigtet politisk træk, hvad der sikkert fik hende til at virke lige så dum i hans øjne som han i hendes.

Solveig sad til højre for hende på den anden side af bordet og hele tiden vendt mod Eric. Det var sikkert også efter en eller anden bordplansregel, så det var ikke til at høre, hvad de talte om. Hun havde nemlig i aftenens anledning slået hele sit væl-

dige røde hår ud. Det lignede noget fra en amerikansk reklamefilm for shampoo.

Solveig gjorde aldrig noget uden at have en hensigt med det, og det udslåede hår skulle måske markere, at hun var særligt lauritzensk. Familiens legendariske stammoder, som helt alene havde opfostret de tre grandonkler under Herrens tugt og formaning, havde åbenbart været udstyret med samme hårpragt. Det var på en ø et sted på den norske vestkyst, hun kunne ikke huske navnet. Og hvad var det nu, stammoderen selv hed? Ifølge familiekrøniken var dette hår siden dukket op hos tante Johanne, selvom hendes hår nu var smukt gråt. Men hende var der jo gamle farvebilleder af. Irriterende, at hun ikke kunne huske, hvad hende stammoderen hed, eller bare navnet på øen. Bjørkøya? Noget i den retning.

Det med det røde hår var lidt pudsigt. Det, der havde været Solveigs kors som barn eller i de tidlige teenageår, når de listede sig ud om natten fra deres hule i brændeskuret på Sandhamn, var nu blevet hendes trumfkort. Dengang drillet med jordbærtop, kobberhjelme og ildebrand på kvisten, konstant trøstet af sin veninde kusinen. I dag kom hun brusende med store solbriller af feministtypen fra Yves Saint-Laurent, lyse fornedene, mørke højere oppe, og med håret som kampfane.

På HH blev hun kaldt Hunræven, men det tog hun som en kompliment og forsømte ikke nogen anledning til at påpege, at ræve af begge køn åd små, grå mus til morgenmad.

To tredjedele inde i multebærparfajten slog far Hans Olaf på glasset for at holde takketalen.

Hun vred sig lidt indvendig af nervøsitet, da hun så sin far stille sig op og for sjov lægge ud med at lade, som om han rettede på sin smoking, så den sad så ulasteligt, at – underforstået – selv ikke "familiens overhoved" skulle kunne finde noget at sætte en finger på. Det sarkastiske ved komikken kunne ikke gå hen over hovedet på nogen. I onkel Carl Lauritz' selskab var der, om man så må sige, ikke noget, der hed brune sko efter klokken atten.

Hendes far kunne sagtens have lavet en mareridtsscene som i

en Buñuel-film, talt om *le charme discret de la bourgeoisie* på så raffineret underforstået en måde, at ingen andre ved bordet end fætter Eric og hun selv havde kunnet følge ham. Så ville de alle sammen have siddet der med stive smil uden at kunne bestemme sig for, om de skulle blive sure eller imponerede. Hendes far havde et betydeligt skuespiltalent og i tilgift til sin dannelse mange andre talenter, som han aldrig rigtig havde fået udfoldet.

Men til hendes lettelse valgte han den harmløse udgave, oprulede en kavalkade af mere eller mindre slapstick-agtige scener fra brødrenes lykkelige barndom. For derefter at springe let og elegant hen over alle midalderens fiaskoer til en afslutning, der gik på, at tres år ikke var så meget værre for nogen af dem end tredive. Hvilket man jo så et klart bevis på, i og med at hans kære storebror i dag var klædt i den samme smoking med de samme nu noget altmodiske jakkeopslag, som han havde på, da han fyldte tredive!

Forløsende latter. Faren drevet over.

Fætter Eric og hun tog det sidste aftentog ind til Stockholm. De undskyldte sig med, at de havde en vigtig sag for byretten dagen efter, og afværgede Solveigs tilbud om plads i hendes forudbestilte limousine under henvisning til, at Erkki skulle i skole næste morgen.

Saltsjöbanens jernbane var heller ikke som i gamle dage. De brune, robuste jernbanevogne med rygekupeer, hvis pladser implicit var forbeholdt særlige mandlige passagerer, var afløst af ens plasticsæder i lyseblå vogne, der mere lignede ældre tiders sporvogne.

Det mindede hende via snørklede associationer om den afskallende maling i vinduesnicherne på Grand Hôtels bedagede veranda.

De var nærmest de eneste passagerer. En lille gruppe pænt fulde teenagere i den anden ende af vognen var lidt irriterende, men heller ikke mere. Erkki surmulede lidt, hvorefter han puttede

sig demonstrativt ind til sin far og lod, som om han straks faldt i søvn. Fætter Eric lagde armen om ham.

“Pudsigt nok,” sagde han, “er det præcis sådan, jeg husker min og Erkkis første jul. Vi tog toget ud til Näsbypark for at besøge mormor Christa ... Nå, men det var så det. Dejligt, at det hele er overstået, og at din far tøjlede sit satiriske talent der til sidst.”

“Ja, godt det samme,” nikkede hun. “Men hvad tænker du om det med ejendomsselskabet?”

“Ikke rigtig noget,” sagde han, undertrykte en gaben og viftede undskyldende med hånden. “En fornuftig modernisering. Og selskabsloven er temmelig svær at fifle med.”

“Forretningsgeniet Solveig bliver direktør, og hvem tror du så bliver bestyrelsesformand?” indvendte hun.

“Det er selvfølgelig deres plan, at det gør familiens selvudnævnte overhoved, men det kan jeg heller ikke se noget problem i. Det er vel udmærket, at han får en sinecurepost, så han endelig kan give indtryk af at gøre lidt nytte. Og han har jo tid nok.”

“Hvad ligger der i det der med, at han er vores ‘overhoved’, som han hele tiden kører frem med?”

“Rent sagligt ingenting. Hvis vi var kongelige, havde det selvfølgelig haft betydning for arvefølgen. Eller hvis det havde været grandonklerne selv, der var adelige, og ikke deres koner. Men så havde Carl Lauritz faktisk været dømt ude. Ved du, hvem der så ville have været overhoved?”

“Nej, det aner jeg ikke.”

“Fætter Henning.”

“Hvad?!”

“Jo, jo, klokkeklart. Af de tre grandonkler var Lauritz Lauritzen ældst, ikke vores farfar og morfar Oscar. Ikke sandt?”

“Jo. Og?”

“Lauritz I havde altså kongekronen. Hans ældste søn, Harald, skulle have arvet den. Men Harald er jo død. Normalt ville hans næstældste søn, Haralds lillebror Karl, så have overtaget kongekronen. Men nu døde han så også.”